

Utbildningsinspektion i Hökerums rektorsområde

Hökerums skola	Förskoleklass, grundskola årskurserna 1–6
Älmestads skola	Förskoleklass, grundskola årskurserna 1–6
Nittaskolan	Förskoleklass, grundskola årskurserna 1–2

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt grundskolorna i Hökerums rektorsområde den 6 och 7 mars 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans uppföljningssystem fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen. I granskningen behandlas även skolans arbete med att främja elevernas lärande, kunskapsuppdraget, och att överföra grundläggande värden, demokratiuppdraget. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästa inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och skolorna i rektorsområdet, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Hökerums rektorsområde intervjuades rektorn och biträdande rektorn samt representanter för personal, elever och vårdnadshavare. Inspektörerna besökte även förskoleklasserna och lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i rektorsområdet utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av rektorsområdet

Hökerums skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	72
Förskoleklass	24
Grundskola	167
Särskola	1

Nittaskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	19
Förskoleklass	12
Grundskola	10

Älmestads skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	23
Förskoleklass	8
Grundskola	57
Särskola	1

Rektorn för Hökerums rektorsområde är även rektor för resursskolan Solbacken med 9 elever i behov av särskilt stöd. Resursskolan tar emot elever från åk 1–9 och är gemensam för hela kommunen. ”Hemskolan” har elevansvaret och eleverna vistas under en begränsad tid på Solbacken.

Hökerums rektorsområde ligger i norra delen av Ulricehamns kommun. Området består av 3 förskolor, 2 skolor med förskoleklass och årskurserna 1–6 samt en skola med förskoleklass och årskurserna 1–2. Eleverna kommer huvudsakligen från landsbygden kring samhällena Hökerum, Nitta och Älmestad. Andelen barn med utländsk bakgrund är låg. Enligt rektorn finns det många barn och elever i rektorsområdet som har eller har haft en besvärlig social situation, vilket påverkar verksamheten. Nittaskolan har få barn och elever vilket innebär att föräldrar och personal känner en osäkerhet om skolans möjlighet att finnas kvar. Eleverna fortsätter sin skolgång i årskurserna 7–9 vid Ätradalsskolan tillhörande Ätradalens rektorsområde.

Helhetsbedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Hökerums rektorsområde i huvudsak genomförs med god kvalitet och i enlighet med de nationella målen och kraven. Arbetet måste dock i än högre grad inriktas mot en uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten och åtgärder för ökad måluppfyllelse. Vidare är skolledningen och personalen aktiva i värdegrundsarbetet.

Skolornas styrning och ledning fungerar tillfredsställande. Inspektörerna noterar att personalen har önskemål och behov av gemensamma diskussioner kring pedagogiska frågor och tolkningar av de uppställda målen för verksamheten. Detta för att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt kvalitetsarbete.

Kunskaper

Hökerums skola och Älmestads skola redovisar enligt inspektörernas bedömning en god måluppfyllelse i de nationella ämnesproven i årskurs 5 i svenska, engelska och matematik. Vid båda skolorna når nästan samtliga elever målen i dessa ämnen. Skolornas uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen saknas dock. Det finns enligt inspektörernas bedömning ingen systematiskt uppföljning och utvärdering av kunskapsutvecklingen i samtliga ämnen vid rektorsområdets tre skolor, något som skolorna bör åtgärda.

Eleverna vid de tre skolorna har inte så stor kännedom om målen i andra ämnen än svenska och matematik och har enligt inspektörerna begränsade möjligheter att vara delaktiga i planeringen och utvärderingen av den dagliga undervisningen, vilket bör förbättras. Eleverna i Hökerums skola har inte möjlighet till elevens val då skolan använder tiden till temaarbeten, vilket inte är godtagbart. För samtliga tre skolor bedömer inspektörerna vidare att elevernas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas så att målen är kopplade till läroplanen och kursplanerna samt att skolans insatser och åtaganden bör vara tydligare beskrivna.

Åtgärdsprogram upprättas enligt rektorn för alla elever som är i behov av särskilda stödåtgärder. Lärare anger dock att de tillsammans med specialpedagogen skriver handlingsplaner för en del elever och motiverar detta med att de inte vill peka ut och förstora upp problematiken kring vissa barn. Inspektörerna vill betona att ett åtgärdsprogram skall upprättas om det är ett barn i behov av särskilt stöd. Det är för dessa barn viktigt att notera de krav som ställs avseende uppföljning och utvärdering samt kravet på att förtydliga för vårdnadshavare och elever vilka åtgärder som skolan vidtar.

Normer och värden

Inspektörerna bedömer att personal och elever vid skolorna är engagerade i värdegrundsarbetet. Nittaskolan arbetar aktivt för att främja en lugn och god arbetsmiljö. Älmestads skola har just tillsammans med vårdnadshavarna påbörjat ett omfattande arbete för att skapa en god arbetsmiljö bland annat genom att involvera föreningslivet i närområdet. Inspektörerna ser positivt på dessa skolors långsiktiga satsning på sitt värdegrundsarbete. Inspektörerna bedömer att Hökerums skola, som har en något lugnare arbetsmiljö, bör förbättra värdegrundsarbetet så att det omfattar alla elever. Skolornas ansträngningar för att förebygga och förhindra trakasserier och kränkningar bör fortsätta. Planerna för likabehandling motsvarar inte de krav som ställs i lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Ledning och kvalitetsarbete

Inspektörerna uppfattar att rektorn är förtrogen med verksamheten och tar ansvar för en utveckling mot de nationella målen. Åtradalens rektorsområde och Hökerums rektorsområde har en gemensam arbetsplan som de båda skolledningarna tagit fram och beslutat. Denna gemensamma arbetsplan bestämmer i hög utsträckning vad skolornas kvalitetsarbete skall omfatta. Enligt intervjuer med skolledning och personal är det upp till varje arbetslag att tolka vad de olika målen i arbetsplanen står för och så småningom svara på i vilken grad de har uppnått dessa mål. Flera av målen är vida och formulerade i s.k. processmål, exempelvis att skolan skall arbeta tematiskt. Inspektörernas intryck vid samtal med personalen och vid iakttagelser i verksamheten och i dokumentation är att det bland personalen finns en osäkerhet eller olika syn på vad målen egentligen syftar till. Inspektörerna be-

dömer att kommunikation kring tolkning av målen i arbetsplanen bör förbättras för att skapa en gemensam förståelse av skolans uppdrag och ökad måluppfyllelse. Det är även intressant, konstaterar inspektörerna, att i detta sammanhang resonera kring arbetslagens egna upplevda behov kontra de mål som rektorerna och nämnden anger för verksamheten. I kvalitetsarbetet kan personalen uppleva att det finns angelägna förbättringsområden inom den egna skolan, som inte blir tillräckligt uppmärksammade i relation till de mål som nämnden och rektorerna anger.

Brister som måste åtgärdas och förbättringsbehov

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Hökerums skola och Älmestads skola gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94).
- Elevens val erbjuds inte i överensstämmelse med förordningen (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen). (Hökerums skola).

Dessutom finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Elevernas inflytande bör utvecklas så att de successivt och i allt större omfattning blir delaktiga och tar ansvar för sitt lärande.
- Samverkan inom och mellan skolorna bör utvecklas för att skapa en högre måluppfyllelse.
- Elevernas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas så att skolans insatser för eleven tydligare beskrivs och så att elevens mål kopplas till nationella mål.
- Det främjande och förebyggande värdegrundsarbetet bör förbättras i Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola.
- Kommunikation kring tolkning av målen i arbetsplanen bör förbättras för att skapa en gemensam förståelse av skolans uppdrag och ökad måluppfyllelse.

Bedömningar

Kunskaper

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att varje elev skall nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Inspektörerna granskar om utbildningen ger kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Vidare granskas vilka förutsättningar kommun och skola ger för att eleverna skall nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inspektionen bedömer här Resultat på nationella prov Differenser mellan klasser/ skolor Könrelaterade skillnader	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar.
---	--

1.2 Genomförande av utbildningen

Inspektionen bedömer här Utgångspunkt i uppdraget Utrymme för olika kunskaps- former Elevernas ansvar och infly- tande Samverkan	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: <i>Elevernas ansvar och inflytande</i> Enligt intentionerna i läroplanen skall elevernas möjlighet till inflytande utvecklas så att eleverna i högre grad, och efter ålder och mognad, får inflytande över sitt lärande. Undervisningen skall bedrivas så att eleverna, genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen, kan utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar. Eleverna i Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola har enligt inspektörernas bedömning begränsade möjligheter att vara delaktiga i planering av undervisningen och dess innehåll. Inspektörerna ser vid inspektionen få exempel på att eleverna varit med och planerat undervisningen. Eleverna berättar att de ibland får bestämma hur de vill arbeta eller i vilken ordning de olika arbetsuppgifterna, som läraren gett dem, skall genomföras. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över sin utbildning bör förbättras. <i>Samverkan</i> Enligt läroplanen skall alla som arbetar i skolan samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Samarbetsformerna mellan förskoleklass, skola och fritidshem skall utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Vidare sägs att lärarna skall samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Vid Hökerums skola anger lärarna och skolledarna att undervisningen ofta är ämnesövergripande; tematisk. Lärarna har dock inte diskuterat syftet med detta arbetssätt och anger även att det kan vara svårt för eleverna att förstå vilka mål som skall uppnås inom ett visst tema. Vid Älmestads skola framkommer att lärarna inte diskuterar sig samman och tolkar vad målen innebär, som de får i uppdrag från rektorn och nämnden att uppfylla under ett läsår. Nittaskolan har få pedagoger vilket innebär mycket begränsade möjligheter till samverkan inom den egna skolan. Inspektörerna bedömer att samverkan inom och mellan skolorna bör utvecklas för att skapa en högre måluppfyllelse.
---	--

1.3 Anpassning av verksamheten och särskilt stöd

Inspektionen bedömer här Individanpassning av läran- det Särskilt stöd och åtgärdspro- gram	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: Särskilt stöd och åtgärdsprogram Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas. Vid Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola upprättas åtgärdsprogram för elever i behov av särskilda stödåtgärder. För vissa barn upprättas, enligt intervjuad personal, en så kallad handlingsplan, som kan tas fram utan att elev och vårdnadshavare ges möjlighet att närvara. Inspektörerna vill påpeka vikten av att inte dessa handlingsplaner ersätter ett åtgärdsprogram för de barn som har behov av särskilda stödåtgärder.
---	---

1.4 Kunskapsuppföljning och kommunikation av resultat

Inspektionen bedömer här Uppföljning av elevers kun- skaper Kommunikation av resultat	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: Uppföljning av elevernas kunskaper Enligt läroplanen skall skolans lärare utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevens kunskapsutveckling och muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmet samt informera rektorn. Den portfolio som eleverna har och är tänkt att fungera som verktyg för kunskapsuppföljningen, används i varierande omfattning vid skolorna. Skolorna saknar en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer att Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola måste systematiskt följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Kommunikation av resultat Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje enskild elev. Planen skall vara ett framåtsyftande måldokument som skriftligt sammanfattar vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanernas mål.
---	---

	Samtliga elever har individuella utvecklingsplaner. De planer inspektörerna tagit del av är av skiftande kvalitet. Exempelvis kan redogörelsen för skolans insatser vara bristfällig och formuleringen av vilka mål som eleven skall nå likaså. Inspektörerna bedömer att elevernas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas så att skolans insatser för eleven tydligare beskrivs och så att elevens mål kopplas till nationella mål.
--	--

Normer och värden

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att hos eleverna utveckla normer och värden i enlighet med styrdokumentet för vårt skolväsende.

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden och eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inspektionen bedömer här Studiemiljö och arbetsro Värdegrundsarbetet Ordningsregler Likabehandlingsplan	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: Värdegrundsarbetet I 5 § Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (2006:67) ställs krav på att huvudmannen bedriver ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier annan kränkande behandling. Av läroplanen, avsnitt 2.1 Normer och värden framgår riktlinjer för skolans arbete med normer och värden. Samtliga skolor har inte ett kontinuerligt främjande och förebyggande arbete utifrån det som anges i skolans likabehandlingsplan. Det förebyggande värdegrundsarbetet begränsas vid Hökerums skola till de klasser eller grupper som bedöms behöva det. Vid Nittaskolan arbetar personalen aktivt med värdegrundsarbetet. Inspektörerna noterar ändå att det är stökigt i förskoleklassen. Vid Älmestads skola råder enligt skolledning och personal oro bland eleverna och kränkningar och ett grovt språkbruk förekommer. Ett förebyggande arbete tillsammans med vårdnadshavare och invånarna i skolans närområde är planerat och skall enligt personal och skolledare snart påbörjas. Inspektörerna bedömer att det främjande och förebyggande värdegrundsarbetet bör förbättras i Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola.
---	--

	Likabehandlingsplan För varje verksamhet, t.ex. förskola, skola, fritidshem, skall det finnas en likabehandlingsplan. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2007:7). Den 15 oktober 2006 trädde också nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. För rektorsområdet finns en likabehandlingsplan framtaget som gäller för hela rektorsområdet. Varje skola har kompletterat den genom att lägga till ett dokument som avser varje skola och som bland annat beskriver var och hur kränkande behandling kan förekomma. Planerna måste förbättras bland annat avseende hur händelser dokumenteras samt vilka insatser som ska påbörjas och genomföras under året utifrån skolornas egna behov och de olika diskrimineringsgrunderna. Barn och elever skall delta i arbetet med likabehandlingsplanen utifrån deras ålder och mognad. Inspektörerna bedömer sammantaget att likabehandlingsplanerna för Hökerums skola, Nittaskolan och Älmestads skola inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan. Se vidare kommunrapporten.
--	--

Ledning och kvalitetsarbete

Inom detta granskningsområde behandlas verksamhetens ledning och personal och om kommunen och skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur kommunens och skolans uppföljningssystem fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inspektionen bedömer här Personalens utbildning Personalens insikter i de föreskrifter som styr utbildningen Personalens kompetensutveckling	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar.
---	---

3.2 Rektors ansvar

Inspektionen bedömer här Rektors förtrogenhet Rektors ansvar för verksamhetens utveckling mot de nationella målen Rektors beslutsfattande	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar.
--	---

3.3 Tillgång till utbildning

Inspektionen bedömer här Skolplikt och tillgång till utbildningsplats Undervisningstid Valmöjligheter Studie- och yrkesorientering Lokaler och läromedel Avgiftsfri utbildning	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: Valmöjligheter I den nationella timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Undervisningen skall till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i den kursplan som finns för det aktuella ämnet. Vidare skall styrelsen erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Av elevintervjuer framkommer att eleverna vid Hökerums skola inte känner till elevens val. Lärare och skolledning anger att tiden ingår i den tid som ägnas åt ämnesövergripande temaarbete. Detta motsvarar inte enligt inspektörernas bedömning det som elevens val avsetts att vara. Det måste vara tydligt för eleverna vilka val som finns och när denna valmöjlighet finns. Skolan har inte elevens val på schemat och intervjuade grupper kan inte klart redogöra för hur eleverna erbjuds denna valbara möjlighet till breddning och fördjupning. Vid Älmestads skola vet eleverna vad elevens val är och de nämner olika ämnen som de får fördjupa sig i och skolan uppfyller de krav som ställs. Inspektörerna bedömer att elevens val inte anordnas enligt bestämmelserna vid Hökerums skola.
--	---

3.4 Kvalitetsarbete

Inspektionen bedömer här Systematiskt kvalitetsarbete Kvalitetsredovisning	Bedömning De statliga kraven inom området uppfylls i väsentliga delar utom när det gäller: Systematiskt kvalitetsarbete I grundskoleförordningen 2 kap. 23 § anges att det för genomförandet av utbildningen skall finnas en arbetsplan. Arbetsplanen skall utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Rektorn beslutar om arbetsplanen. Ätradalens rektorsområde och Hökerums rektorsområde har en gemensam arbetsplan som tagits fram och beslutas av rektorer och biträdande rektorer. Den arbetsplan som rektorsområdet omfattar bestämmer i hög utsträckning vad skolornas kvalitetsarbete skall omfatta. Det är därför viktigt att arbetsplanen utarbetas i enlighet med de krav på delaktighet som bestämmelserna anger. Personalen vid skolan har tagit del av arbetsplanen.
--	---

	Enligt intervjuer med skolledning och personal är det dock upp till varje arbetslag att tolka vad de olika målen i arbetsplanen står för. Det förekommer inte någon gemensam diskussion där all personal deltar. Inspektörernas intryck vid samtal med personalen och vid iakttagelser i verksamheten och i dokumentation är att det bland personalen finns en osäkerhet eller olika syn på vad målen egentligen syftar till. Det är även intressant, konstaterar inspektörerna, att i detta sammanhang resonera kring arbetslagens egna upplevda behov kontra de mål som rektorerna och nämnden anger för verksamheten. Inspektörerna bedömer sammantaget att kommunikation kring tolkning av målen i arbetsplanen bör förbättras för att skapa en gemensam förståelse av skolans uppdrag och ökad måluppfyllelse. Kvalitetsredovisning Kvalitetsredovisningarna uppfyller enligt inspektionen författningarnas krav men inspektörerna vill ändå påpeka att skolbarnsomsorgen har en något undanskymd plats, se rapporten om förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.
--	---

Datum Ort
2007-09-21 Göteborg

Monica Gillenius

Agneta Wennberg